

eiusvè haredem fraudulenter. 4. actio *vi bonorum raptorum*, qua in quadruplum agitur, sed in eo rei persecutio continetur, ita ut poena sit tripli.

20 3. Quædam actiones mixtam causam obtinere videntur, tam in rem, quam in personam. Talis est. 1. Actio *familie heriscunda*, quæ competit cohæredibus pro dividenda hæreditate. 2. Actio *communi dividundo*, quæ inter eos redditur, inter quos aliquid commune est, ut dividatur. 3. Actio *finium regundorum*, qua inter eos agitur, qui confines ægros habent: in quibus tribus iudiciis permittitur iudici ex bono, & æquo rem alicui ex litigatoribus adjudicare, & si unius pars prægravari videtur, eum invicem certa pecunia alteri condemnare. §. 20. *Inst. de Actio. 4.* Aliæ actiones sunt *bonæ fidei*, aliæ *stricti juris*, aliæ *arbitrarie*. 1. bonæ fidei actiones, ita dictæ quasi late interpretationis, sunt illæ, in quibus iudici permittitur ex bono, & æquo iudicare, etiam de rebus, de quibus inter partes conventum non est. Et quia in eis æquitas exuberare debet, actiones bonæ fidei nuncupantur. Tales sunt actiones ex empto, vendito, locato, conducto, negotiorum gestorum, mandati, depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familie heriscunda, communi dividundo, præscriptis verbis, quæ de æstimate proponitur, & ea, quæ ex permutatione competit, hæreditatis petitio, & actio ex stipulatu pro exactiōne dotis. §. 28. *Inst. de Actio. Stricti juris* actiones, quasi strictæ interpretationis dictæ, sunt illæ, in quibus iudex solum ex præscripto formulæ, atque conventionis iudicat, nulla æquitas habita ratione: Tales sunt certi conditiones ex omnibus ferè causis, & actiones ex stipulatu, mutuo, & arbitrio, & reliquæ, quæ inter actiones bonæ fidei non inveniuntur. *Arbitrarie* sunt ille in quibus arbitrium iudicis præcedit condemnationem, ut sunt Publiciana, Serviana, quasi Serviana seu Hypothecaria, quod metus causa, de dolo, quod certò loco, & ad exhibendum: In his enim actionibus, & aliis similibus permittitur iudici ex bono, & æquo secundum cuiusque rei, de qua agitur, naturam, æstimare quemadmodum actori satisfieri oporteat. 5. Aliæ actiones sunt *perpetuæ*, aliæ *temporales*: *Perpetuæ* sunt illæ, quæ sine aliqua temporis taxatione olim proponi poterant, quousque certos limites constitutiones eis imposue-

runt. *Temporales* sunt illæ, quæ ad determinatum tantum tempus durant ex juris dispositione, quales erant olim prætorie, quæ uno tantum anno, sicut officium Prætoris durabant: & hodie est actio *redhibitoria*, quæ sex mensibus præscribitur, & aliæ.

21 6. Aliæ Actiones sunt *transitorie ad hæredes*, aliæ *non transitorie*. *Transitorie ad hæredes* sunt illæ, quæ post mortem actoris, vel rei adhuc durant, & in eorum hæredes transeunt. Tales sunt actiones, quæ fluunt ex dominio, actiones in rem, quæ transeunt ad hæredes actoris: secus ad hæredes rei, nisi ad ipsos transeat res. Item actiones, quæ ex contractu, vel quasi contractu oriuntur, quæ quidem dantur hæredibus actoris, vel creditoris, & contra hæredes rei, vel debitoris. L. 152. l. 157. ff. de Reg. jur. actiones verò, quæ ex delicto nascuntur, quando criminaliter agitur ad vindictam, seu poenam publicam defuncto eo, qui reus criminis fuit, extinguuntur, sicut morte ipsæ extinguuntur crimina. L. 6. ff. de Public. iudic. ac proinde non transeunt ad accusatoris, nec rei hæredes. Nam reo defuncto ulterius non progreditur. Actiones, quæ ex delicto descendunt, & simul poenales sunt, non transeunt contra hæredes rei. Nam ut ait Justinian. in §. 1. *Inst. de Perpet. & tempor. action. Est enim certissima juris regula, ex maleficiis poenales actiones in hæredem rei non competere, veluti furti, vi bonorum raptorum, injuriarum, damni, injuriæ: Sed hæredibus hujusmodi actiones competunt, nec denegantur, excepta injuriarum actione, & si qua alia similis inveniatur.* Aliquando tamen ex contractu actio contra hæredem non competit, veluti cum testator dolo versatus sit, & ad hæredem ejus nihil ex ea dolo pervenit. *Poenales autem actiones, quas supra diximus, si ab ipsis principalibus personis fuerint contestatæ, & heredibus dantur, & contra hæredes transeunt: Si ad delinquentis hæredes aliquid pervenisset, contra ipsos transit actio in quantum ad ipsos pervenit.* L. 44. ff. de Reg. jur. Jure Canonico actio orta ex delicto, quatenus est rei persecutoria, cum supponat verum debitum defuncti, & æs alienum, ad quod solvendum hæredes tenentur, ad ipsos transit, etiamsi lis cum defuncto non sit contestata. C. 5. de Raptor. C. fin. de Sepultur. 7. Aliæ actio est *directa*, aliæ *contraria*. *Directa* est, quæ com-

TIT. II.

De foro competente.

22 *Forum* propriè dicitur locus ubi nundinæ fiunt, *Hispani: Plaza*, ò *Mercado*, sic à *ferendo dictum*, quia illuc feruntur, quæ vendenda sunt, teste *Nebrissensi*, V. Forum. Et quia in illo loco Gentiles jus dicebant, *forum*, vel *forum* nunc vocatur ille locus, seu Tribunal ubicumque sit, ubi jus dicitur. L. 9. §. 4. ff. de Pœnis, aliè hoc intelligit D. Isidorus in C. 10. de V. S. ubi sic ait: *Forum est exercendarum litium locus à fando dictus, sicut Phoroneo Rege, qui primus Græcis Legem dedit.* Etiam dicitur *Tribunal*, *Audientia*, & *Consistorium*. Etiam forum sumitur pro jurisdictione, seu potestate publica cognoscendi de re controversa. Et hinc causæ forenses dicuntur, quæ in foro disceptantur. Forum ergo sumptum pro loco iudicii exercendi est duplex, aliud *competens* incompetens aliud. *Competens* est illud, in quo reus conveniri potest, & debet: & hoc dicitur *simpliciter competens*: nam est & aliud quod licet incompetens sit, potest consensu partium iudicis inibi jurisdictioni prorogari. Tale est forum Ecclesiasticum respectu Laicorum. C. 18. h. t. *Incompetens* est illud, in quo nec debet, nec potest reus conveniri: & si jurisdictioni talis iudicis nec consensu partium possit prorogari, dicitur *simpliciter incompetens*, & iudex ibi iudicans *incapax habetur*. Talis est Laicus respectu causarum spiritualium. C. 18. h. t. Et sententia ab eo lata est ipso jure nulla. C. 4. de Judic. L. 2. l. fin. C. Si à non compet. contra quam etiam post tres sententias nullitas potest opponi. Si tamen sententia lata sit à iudice incompetente, cuius jurisdictione à partibus potest prorogari, & hoc ab ipsis sciatur, & non opponatur exceptio fori declinatoria, valet, & sustinetur sententia; secus est, si ignorarunt talis iudicis incompetentiã: nam tunc non censetur in prorogationem consentire; arg. l. 15. ff. de Jurisdic. Rursus forum dividitur in *Seculare*, & *Ecclesiasticum*, sicut de iudicio jam diximus: Ecclesiasticum aliud est *externum*, *internum* aliud. *Externum*, quod *forum fori* appellatur, est illud, in quo secundum allegata, & probata iudex procedit. Et quidem aliquando dicitur *contentiosum*, estque illud, in quo exercetur

competit ei, ad quem res pertinet. *Contraria*, quæ alteri competit, v. gr. actio directæ depositi competit deponenti ad repetendum depositum, & accessiones ejus. Actio contraria depositi competit ei, penes quem res deposita est ad petendum impensas, &c. 8. Aliæ est *directa*, aliæ *utilis*, *Directa* in hoc sensu est, quæ directè oritur ex verbis Legis. *Utilis*, quæ ex mente, & interpretatione Legis oritur. 9. Actio *in factum* est illa, quæ neque ex verbis, neque ex mente Legis oritur, sed per ulteriorem interpretationem est introducta ex equitate: veluti si quis misericordia ductus alienum servum compeditum solverit, ut fugeret. §. fin. *Inst. de Lege Aquil.* Dicitur hæc actio in factum, qui actor simpliciter narrat factum, & deficit nomen actionis, vel contractus, & petit, reum, æquitate exigente, condemnari. 10. Actio *præscriptis verbis* est illa, qua quis petit, reum condemnari secundum verba præscripta in libello, in quo actor rem gestam simplici relatione verborum describit, oriturque ex contractibus innominatis. Satisque de actionibus dictum videtur, cum latiore earum explicationem prosequi, nec nostri sit instituti, nec brevi, possit spatio concludi ob materiæ ambages, & implexas difficultates: nam certè: *Hic labor ille domus hic inextricabilis error.* Sed cum nostrum Jus Canonicum non amet nimias subtilitates, non est necessarium in nostro Jure nomen actionis in libello apponere, sed sufficit simplex factum narrare. C. 6. h. t. Et idem accidit de Jure Hispano. L. 40. tit. 2. p. 3. l. fin. tit. 2. lib. 4. R. C. quod si forte actor ineptam actionem intentavit, potest eam emendare, vel mutare, durante iudicio, vel postea. C. 15. h. t. ibi: *Unde intentionem tuam in hac parte pronuntiamus, non tenere, absolventes eosdem milites ab eadem: ita tamen, quod si congruentem, & aptam intentare volueris actionem, responde tibi nihilominus teneantur.* Pro pleniori tamen actionum intelligentia consulte Civilistas, & Institutores, præcipue D. D. Anton. Pichard. in lib. 4. *Inst.* qui latissime de eis agit. Et si velis eas ad proximum reducere, vide *Fundamentalium Suar. de Paz in Prax. tom. 5.* ubi sermone Hispano habet libellos formatos singulis actionibus correspondentes.

jurisdicção contentiosa, in invitos, scilicet, & renuentes. Aliquando verò voluntarium, estque illud, in quo jurisdicção voluntaria, scilicet in volentes tantum exercetur: forum *internum*, quod *forum poli*, seu *constientie* dicitur, est illud in quo secundum constientiam propriam quis solvitur, & ligatur: quod si hoc fiat in administratione Sacramenti poenitentiae, dicitur forum *Sacramentale*, seu *poenitentiale*: & sic absolvitur quis à peccatis. Quod si extra Sacramentum poenitentiae quis solvatur, dicitur solvi absolute in foro constientiae, vel interno. Sic potest quis absolvi à Censuris, vel dispensari in voto pro foro interno, etiam extra Sacramentum poenitentiae.

23 Quando litigantes sunt diversi fori; v. g. Clericus, & Laicus, regulariter actor sequitur forum rei. *C. 15. 11. q. 1. c. 5. e. 8. h. t. L. 5. C. de Jurisdic. l. 32. tit. 2. p. 3.* nisi consuetudo contraria vigeat, vel aliquod privilegium obstet. Sic Clericus actor debet agere contra Laicum reum in foro Seculari. Salmanticae tamen viget consuetudo, quod Judex Ecclesiasticus cognoscat adversus Laicos, etiam quando hi sunt rei, ad petitionem Clericorum. *Paz in Prax. tom. 2. pralud. 2. n. 20.* Si actor possit reum coram diversis iudicibus convenire, ut saepe accidit, in electione actoris est adire Judicem, quem maluerit. *L. fin. C. de Jurisdic. Paz in Prax. tom. 1. p. 1. temp. 1. n. 77.* Reus citatus ad competentem Judicem, coram ipso comparere tenetur; secus si ad incompetentem citetur. *L. 53. §. 3. ff. de Re Judic. leg. 32. tit. 2. p. 3.* Si dubitat de Judicis competentia, comparere similiter tenetur: quia *Prætoris est aestimare, an sua sit jurisdicção: vocari autem non contemere auctoritatem Prætoris.* *L. 5. ff. de Judic.* quod intelligitur, quando nullum commodum Judicis resultat: secus est, si resultet: nam tunc ipse non judicabit de sua jurisdicção: potest tamen reus, qui de competentia Judicis dubitat, opponere exceptionem incompetentiae, seu fori declinatoriam: & quidem eam statim in litis exordio apponet: nam si aliquem actum judicalem faciat, videbitur in Judicem consensisse, nec postea audietur, nisi juret, postea ei innotuisse Judicis incompetentiam, vel si Judex eum impediverit, vel si sit incapax: nam tunc prorogari non potest.

24 Judex extra suum territorium, hoc est, locum, ad quem est limitata sua jurisdicção, non potest jurisdicçãoem con-

tentiosam; v. g. citando reum, etiam in suos subditos exercere: sive ipse cum illis extra territorium sit sive illi solum: *Cum extra territorium jus dicenti non pareatur impunè.* *C. 2. de Const. in 6. L. fin. ff. de Jurisdic. l. 53. C. de Devotion. lib. 10.* ibi: *Duum virum impunè non liceat extollere potestatem fascium extra metas territorii propriae Civitatis.* Potest tamen Judex extra territorium suum exercere jurisdicçãoem voluntariam; v. g. conferre beneficia, absolvere poenitentes, dispensare in votis, legitimare spurios, assistere matrimonio sui Parochiani, & alia hujusmodi. Imò & jurisdicçãoem contentiosam exercere valet, si non requiritur causae cognitio judicialis, neque partium contentio sit necessaria; v. gr. Si Princeps extra territorium faciat statutum. Quod quidem maximè procedit in causis notoriis ubi non est necessaria causae cognitio. *C. 9. de Accusat. quin nec citatio. C. 5. §. 2. de Appellat.* Si verò subditi consentiant saltem tacite, id est, si non contradicant, & detur consensus Judicis, in cujus territorio existunt, potest Judex ipsorum, in eos jurisdicçãoem contentiosam exercere, etiam cum causae cognitione. *C. 3. c. 7. 9. q. 2. Sauch. de Matrim. lib. 3. D. 19. n. 8. plures citans.* Quippe tunc nec litigantes trahuntur inviti extra suum territorium, nec Judex illius territorii irrogatur injuria: siquidem omnes in usum, & exercitum talis jurisdicçãois consentiunt. Episcopi à suis Sedibus expulsi in aliis Diocesisibus jurisdicçãoem contentiosam valent exercere, non solum contra suos expulsores, Consiliarios, & fautores eorum sed etiam inter suos subditos jus dicere valent: dummodò per se, vel per alium, hoc in suis Diocesisibus facere non audeant, vel non possint; ita tamen, quod subditi, qui expulsores, vel eorum fautores, aut Consilarii non fuerint, ultra duas diastas à fine suae Diocesis non trahantur: debent tamen Episcopi expulsi petere licentiam ab Episcopo illius Diocesis, quam si obtinere nequiverint procedere nihilominus debent. *C. un. h. t. in 6.* Locus exemptus, extra territorium esse censetur, ac proinde Episcopus, licet in quolibet loco suae Diocesis possit per se, vel per alium pro Tribunali sedere, ab hoc excipitur locus exemptus. *C. 7. de Offic. Ordin. in 6.* Judex extra territorium existens bene potest per alium (quem, dum adhuc esset in suo territorio delegatum constituit) exercere in suos subditos jurisdicçãoem contentiosam:

sami:

nam: dummodò ille delegatus intra territorium existat. Si tamen extra territorium constitutus Judex vellet, etiam in suo territorio constituere delegatum, consensus tamen subditorum esset necessarius cum Judici, extra territorium jus dicenti, non pareatur impunè. *C. 2. de Const. in 6.* Nec Judex in suo territorio existens potest citare suos subditos extra illud existentes, nec citatione verbalis, & simplicis, quae fit per nuntium, aut apparitorem, nec citatione reali, quae fit per capturam. *Cl. 2. de Re Judic. l. 3. ff. de Offic. Præsidentis* talis subditus sit adstrictus obedientia perpetua, & personalis, & a fugiat; ut Religiosus à Monasterio, uxor à marito, servus à Domino. *L. 1. C. Ubi quis, de Curial.* Et sententiam, quam in absentes, eo quod citati non compareant, valide Judices pronuntiant, *L. fin. C. Quomod. & quand.* non possunt exequi in persona, vel rebus eorum, quae extra territorium existunt, nisi consensus Judicis, in cujus territorio sunt accedat. *C. 14. h. t.* qui imploratus per litteras requisitorias promptè debet suum auxilium præbere, cum una jurisdicção ab alia adjuvanda sit. *C. 1. §. 3. h. t. in 6.*

25 Licet Supremus Judex, qualis est Rex, vel Respublica non recognoscens Superiorem possit in sua causa judicare inter se, & suos subditos. *C. 12. de judic.* nam hoc exigit plenitudo potestatis, ob quam non potest cogi stare alterius judicio *Glos. in C. 12. h. t. V. Judicari.* *Barbos. ibid. n. fin.* Tamen Judex inferior nequit in sua causa Judex esse. *C. 27. 23. q. 4.* ibi: *Unde de cetero omninò esto circumspectus, atque sollicitus, & talia cuiquam pro defensione propriae injuria tua inferre denud non praesumas: nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.* *L. un. C. Ne quis in sua caus. ibi: Generali Lege decernimus, neminem sibi esse Judicem, vel jus sibi dicere debere: in re enim propria iniquum admodum est, alicui licentiam tribuere sententiae.* *L. 10. tit. 4. p. 3.* ibi: *E por ende decimos, que ningun Judgador non puede, debe oír, ni librar pleyto sobre cosa suya, & que à él pertenezca, porque non debe un ome tener logar de dos, assi como de Juez, è demandador.* Judex ergo in tali casu esset omninò incompetens, nec ejus sententia valeret, quamvis non recusaretur à parte; imò nec posset jus in sua causa dicere adhuc de partium consensu; ut notat *Gregor. Lop. in d. l. 10. tit. 4. p. 3.* Et meritò quidem, quia in hoc casu non praesumitur contra se pronuntiatum propter natura-

Tom. I.

lem affectionem, quam quilibet erga res suas debet: ac proinde suspectus efficitur, ne justitiam corrumpat. Et hac ratione non potest quis esse Judex; vel Assessor in causa, in qua fuit advocatus; *arg. L. fin. C. de Assessorib.* Nec quando habet tamquam actor, vel reus aliam causam consimilem, potest esse Judex in illa causa: quippe nimis favorabilis tali causae videretur, jusque diceret aliis, eodem modo, quo sibi vellet dici. *C. 18. de Judic.* Bene tamen potest quis esse Judex in sua causa in his quae sunt voluntariae jurisdicçãois. *L. 3. ff. de Adoption. ibi: Si Consul, vel Praeses filius familias sit, posse eum apud semetipsum, vel emancipari, vel in adoptionem dari constat.* Imò & jurisdicçãoem contentiosam poterit exercere, quando injuria, non tam sibi, quam dignitati; sit illata, vel quando causa potius ad Ecclesiam, quam ad Episcopum spectat. *Barbos. in C. 12. de Judic. & com. DD.* Etiam Judex cognoscit, & declarat, an sua sit jurisdicção, quando rationabiliter dubitat, an sua jurisdicção se extendat ad causam ad suum Tribunal per latam. *L. 5. ff. de Judic.*

26 Pluribus modis potest quis forum sortiri. 14. assignat Rex noster Alphonsus in *L. 32. tit. 2. p. 3. 50. Speculat. in lib. 2. de Comp. Judic. 109. assert. Marianus oim. in Rubr. h. t.* Sed communiter ad quatuor reducuntur modi forum sortiendi: Scilicet. 1. domicilium. 2. contractus. 3. delictum. 4. res sita. *C. fin. h. t.* inter quos praecipuum est domicilium. *L. 32. tit. 2. p. 3. Domicilium* ergo est locus, ubi quis familiam, rerumque, ac fortunarum summam constituit cum animo illic non discedendi si nihil avocet. *L. 7. C. de Incol. lib. 10. L. 32. tit. 2. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. V. Diez años.* Domicilium concurrit cum omnibus aliis foris; imò & illis potentius est foro feudi excepto. *Greg. Lop. in L. 32. tit. 2. p. 3. V. Ponendo.* Sive Causa Civilis, sive Criminalis sit: ac proinde sortitur quis forum domicilii, etiamsi delictum, vel contractus alibi, & ante obtentum domicilium, commissus, vel celebratus sit. *C. 17. h. t. L. 19. §. fin. ff. de Judic.* Sive reus conveniendus, in loco domicilii existat, vel non: quia si contumaciter non compareat postquam, citatus est in absentia, potest fieri missio in ejus bona. *L. 4. §. 5. ff. de Damno infect.* Si quidem per domicilium fit quis absolute subditus Judicis illius loci: in quo cumque loco ipse reus existat. Duo enim domicilium constituunt. 1. animus in illo loco stabili-

Dd

tèr,

tèr, & perpetuò habitandi, si nihil avocet. *L. 26. ff. de Captiv. 2. factum habitandi ibidem, etiam ex primo die. L. 239. §. 2. ff. de Verb. signif.* Et etiamsi ibi non habeat majorem partem suorum bonorum. *Menoch. de Arbitr. lib. 2. cas. 86. n. 18.* Animus alicubi figendi domicilium constare censetur; si illuc quis transtulit majorem partem suorum bonorum, vel totam familiam, vel si per decennium habitet. *L. 32. tit. 2. p. 3.* Si æqualitèr (non mathematicè, sed moralitèr) quis in duobus, vel pluribus locis habitet, in utroque acquirit domicilium. *L. 6. §. 2. l. 27. §. 2. ff. ad Municip. Uxor, & vidua est convenienda in loco domicilii mariti. L. 22. §. 1. ff. ad Municip. Servus coram Jure sui Domini. L. 1. C. Ubi caus. status. Libertus, ejusque filii coram Jure domicilii patroni. L. 22. ff. ad Municip. Hæres, qui ex contractu defuncti convenitur in judicio incepto à defuncto respondere debet in loco, ubi defunctus conventus est. *L. 34. ff. de Judic. l. 32. tit. 2. p. 3.* Secus est, si judicium nondum coeptum fuerat cum defuncto, vel si non convenitur ex persona defuncti. Vagabundi, cum nullum habeant domicilium, neque animum habitationem alicubi constituendi, possunt conveniri ubicumque inveniantur. *L. 32. tit. 2. p. 3.* cum ibi sortiantur forum, etiam ratione delicti alibi commissi. *Gloss. in L. Hæres absens, ff. de Judic. V. Debebit. & alii com. cum Sanchez de Matrim. lib. 3. D. 25. n. 5.**

27 Qui in aliquo loco degunt animo, non perpetuo, sed per majorem, vel notabilem anni partem, ibidem commorandi; ex quo ad talem locum accedunt, habent quasi domicilium in illo loco, ut studiosi in Academiis, Legati in loco legationis, famuli, ancillæ, negotiatores, & alii husmodi. *L. 19. §. 2. ff. de Judic.* & ibi adquirunt juri Parochiæ, & sepulture, & possunt ibi omnia Sacramenta, Ordine excepto suscipere. *Gloss. in Clem. 1. de Privileg. D. Anton. Sanchez. de Matr. lib. 3. cap. 23. n. 12. & alii. contra Joan. And. Abbat. & alios.* Imò ibidem possunt conveniri de contractibus, vel delictis alibi gestis. *L. 2. C. Ubi, de Crimin. agi oport. Et Gloss. ibid. V. Degit. contra Barbosa.* Olim profectò omnes poterant Romæ conveniri, quia erat patria communis. *L. 33. ff. ad Municip.* ac proinde quasi commune domicilium habebatur. Hodie tamen in parte hoc cessat: nam solum Clerici possunt ibi conveniri indistinctè in quacumque causa, sive spirituali, sive

temporali, seu profana: dum ibi existunt: secus Laici; nam hi solum de rebus spiritualibus, vel Ecclesiasticis tenentur ibi respondere. *C. fin. h. t. c. 17. c. 18. 9. q. 3.* nisi prædicti habeant jus domum revocandi causam, ut melius instructi possint respondere, ut Legati, vel qui Romam mittuntur ad negotia suarum Ecclesiarum, vel ad reddendas rationes. *L. 2. §. 3. ff. de Judic.* Et idem dicendum est ob identitatem rationis de quacumque Civitate, ubi Pontifex existat: nam ut canebar. *Lucanus. Vejos habitante Camilo, illic Roma fuit.* Similiter, & ferè in eisdem casibus possunt Laici conveniri in loco ubi est Curia Regis: nam rectè potest de cujusque Principis Curia dici, quod alter de Roma canebar: *Fecisti patriam diversis Gentibus unam. L. 4. tit. 3. p. 3.* ibi: *E esto, es porque la Corte del Rey es fuero communal de todos, è non se puede ninguno excusar de estar à Derecho.* Et ibi afferuntur varæ ampliationes, & limitationes. Jure Civili sortitur quis forum Originis in loco, ubi natus est non fortuito, sed ubi parentes domicilium habebant; *L. 9. ff. de Captiv. l. 4. C. de Municipibus.* Sed hoc jam est moderna consuetudine sublatum. Jure tamen Canonico solum attenditur locus originis, quoad ordinem susceptionem. *C. 3. de Tempor. ordin. in 6.* minimè verò quoad sortiendum forum.

28 2. Ratione Contractus quis forum sortitur. Si quis ergo sive Clericus, sive Laicus extra domicilium contractum in eam, vel quasi contractum, vel aliam quacumque conventionem, vel administrationem, vel distractionem, vel rescissionem contractus jam celebrati, sive hoc faciat per se, vel per institorem: & etiam si privilegium habeat (nisi sit inclusum in corpore juris) quod non teneat respondere, nisi in certo loco: est in actoris electione cum convenire, vel in loco domicilii, vel in loco contractus: si tamen reus est Clericus coram Ecclesiastico conveniendus est. *C. 17. c. fin. h. t. L. 19. §. 2. & 3. ff. de Judic.* Et ratio est, ne creditores graventur sumptibus in adeundo locum domicilii, cum ad solvendum in loco contractus tacitè, vel expressè se contrahens obligaverit. Deinde, quia in loco contractus facilius potest constare de contractu, & ejus requisitis: cum illius loci Legibus subjaceat contractus, tam quoad valorem, quam quoad probationem. *L. 6. ff. de Eviction. excepta dote, quæ mulier repetere debet in domicilio mariti, &*

& justa ajuis domiciliis jura, & non secundum jura loci ubi promissa est. *L. 65. ff. de Judic. nisi aliter conventum fuerit. L. 19. §. 2. ff. de Judic.* Peregrini possunt conveniri in loco contractus, si ibi moram trahunt, & conduxerunt officinam: secus si brevi sunt discussuri: quia durissimum foret, quotquot locis quis navigans, vel iter faciens delatus est, tot locis se defendere. *L. 19. §. 2. ff. de Judic.* Sed in loco domicilii conveniendi sunt, nisi contrahens ignoret, cum illo contrahentem esse viatorem, vel aliter sit conventum, vel aliud suadeat consuetudo, vel si viator sit de fuga suspectus: Nam in his casibus potest in loco contractus conveniri; *arg. L. 32. tit. 2. p. 3.*

29 Si contrahens non invenitur in loco contractus, non potest regularitèr ibi conveniri. *C. 1. §. 3. h. t. in 6. L. 19. ff. de Judic. nisi ibi responsurum promisit, & simul foro domicilii renuntiavit. Gloss. in L. 1. ff. Siquis in jus vocat. Covar. Præf. qq. cap. 10. n. 5.* vel si ibi lis cum defuncto coepit fuerit. *L. 34. ff. de Judic. l. 32. tit. 2. p. 3.* vel si agatur de reddenda administrationis ratione, sive publica, sive privata sit. Nam reus, etiam absens, potest conveniri ubi administravit. *L. 1. C. Ubi de Ration. agi oport. L. 32. tit. 2. p. 3. Covar. Præf. qq. cap. 10. n. 4.* Qui in aliquo loco à contractus loco distincto solvere promisit, ibi, & in domicilii loco ad actoris arbitrium, non in contractus loco conveniri debet. *L. 21. ff. de O. & A. si se soluturum promittit Manilæ, vel Acapulci disjunctivè, solvere potest ubi voluerit, conveniri tamen potest ubi actor voluerit: & quidem ad integram summam. L. 21. ff. de O. & A. ibi: Contraxisse unusquisque in eo loco intelligitur, in quo ut solveret se obligavit.* Si copulativè promisit, se soluturum Manilæ, & Acapulci, media pars potest in uno loco peti, alia medieta in alio loco; *arg. L. 2. §. 4. ff. de eo, quod cert. loc. quia natura copullæ est æqualitèr distribuere copulata. L. 11. §. 1. ff. de Duob. reis.*

30 3. Ratione delicti quis forum sortitur. Quicumque enim delinquens, sive Paganus, sive Miles. *L. fin. C. de Recusar.* quando non est crimen Militare: sive Magistratus. *L. 1. C. Ubi Senator.* sive privilegiatus, si in ipso privilegio casus delicti non includatur. *C. 1. de Privileg. in 6.* qualecumque delictum committat, sive grave, sive leve, sive publicum, sive privatum: in loco delicti sortitur forum, & subjicitur Judici illius loci, in cujus ter-

ritorio delinquit. *C. 4. c. fin. h. t. L. 1. C. Ubi de criminib. agi oport. L. 32. tit. 2. p. 3.* quia ut ait *J. C. in L. 28. §. 15. ff. de Pœnis. Famosos latrones in his locis, ubi grassati sunt, furca figendos. compluribus placuit, ut & conspectu deterreantur alii ab eisdem facinoribus. L. 3. tit. 16. lib. 8. R. C. ibi: Porque allí donde cayó en la culpa reciba la pena.* Ut hoc modo vindicta, & satisfactio detur illi Reipublicæ, quæ per crimen læsa, & injuria affecta est. Deinde, quia in loco delicti facilius illud probari valet, & regularitèr infligitur reo pœna, quæ in illo loco statuta est, licèt sit distincta à pœna statuta in loco domicilii. *Julius Clar. lib. 5. §. fin. q. 85. n. 3.* ubi etiam dicit, quod sæpè extranei possunt excusari à pœna posita in illa Civitate per aliquod peculiare statutum. Judex igitur territorii potest delinquentem ibi deprehensum, etsi alias illius subditus non sit, pro ratione delicti punire pœna corporali, vel pecuniaria. *C. 14. h. t. l. 1. c. Ubi de criminib.* quod si post citationem factam reus fugiat ab eo territorio, denovo debet citari: & si contumacitèr non compareat, fit processus, & ejus bona annotantur, & in ea fit immissio, potestque talis reus excommunicari. *C. 19. h. t. c. 8. de Dolo, & consum. l. 1. C. de Requir. reus:* quia per citationem subjicitur illi Judici. Si fugiat ante citationem, & non constet, in quo loco reus sit, facta informatione summaria de crimine, citatur per Edictum, quod voce præconis promulgatur, vel affligitur portis Civitatis, vel valvis Curiæ, vel Ecclesiæ pro delicti qualitate, *Hispani: Llamar à Edictos, y pregones.* Si contumacitèr non compareat reus, licèt non possit in ipsum ferri pœna corporis afflictiva. *L. 1. C. de Requir. reis. C. 2. de Sentent. & re judic.* quia per discussum desit esse subditus illius Judici: si tamen habeat bona, possunt annotari, & casu, quo reus aliter satisfactionem prestare renuat, fit immissio in bona, vel si alibi habeat, requiritur Judex illius loci, ut in bona rei absentis immittat actorem. *C. 1. §. 3. h. t. in 6.*

31 Si verò constet, ubi sit delinquens, licèt Judex non possit illum persequi, & apprehendere extra suum territorium: quia ibi impunè illi non paretur, cum extra suum territorium tamquam privatus habeatur. *C. 2. de Constit. in 6. L. fin. ff. de Jurisdic. quin etsi reum capiat, ante omnia debet illum relaxare: nisi sit Prælati, maritus, vel Dominus: nam hi per modum domini, seu vindicationis, pos-*

sunt ubique capere Religiosum, uxorem, vel rem ablatam: potest tamen per litteras requisitorias illum querere. Quod si delictum sit grave, debet Judex loci delicti informationem summariam de delicto facere, ita ut constet de persona, quæ illud commisit, ipsamque informationem includere in litteris requisitoriis, & remittere ad Judicem territorii, ubi reus invenitur. *L. 1. §. 2. ff. de Requirend.* Si Judex illius territorii est subditus alteri Principi, cui non est subiectus Judex loci delicti, non tenetur reum remittere, nisi ultro annuat. Si tamen uterque Judex sub eodem sint Principe, Judex requisitus tenetur reum capere, & remittere ad Judicem domicili, vel delicti, prout ab eis fuerit requisitus; *arg. L. 7. §. ff. de Accusat.* & etiam tenetur exequi sententiam latam à legitimo Judice, si quoad hoc sit requisitus, ut *ex C. 1. de Raptor.* colligit *Gonz. in C. 14. h. t. n. 7.* In nostra Hispania, si Judex requisitus nolit remittere reum, punitur ea poena, quam meretur delinquens. *L. 1. l. 2. h. t. tit. 16. lib. 8. R. C.* quod si Judex loci ubi delinquens invenitur non sit requisitus, potest illum remittere; non tamen tenetur, nisi ipse non possit infligere poenam condignam delicto, v. g. mortem, *L. 1. l. 7. C. de Defensorib. Civitat.* Et quidem regulariter solum potest delinquens puniri, à Judice domicili, vel delicti, non tamen à Judice territorii ubi est delinquens, ut contra *Bartol. & alios* tenent *Covar. Præf. qq. cap. 11. n. 9. Gomez Variar. 3. cap. 1. n. 87. ex C. fin. h. t. & C. 1. de Privileg. in 6.* ubi tale forum non cognoscitur. In nostra Hispania potest, & tenetur Judex territorii, ubi reus invenitur, illum poena condigna punire, si hoc petat accusator: quod si hic videat, sententiam nimis differrî, potest petere, quod remittatur ad locum delicti, & Judex territorii illum remittere tenetur; quantumvis judicium jam coram ipso inceptum esset. *L. 3. tit. 16. lib. 8. R. C.* quod singulare est, ut ibidem notat *Acced. n. 5.*

32 Quando aliquis in uno territorio sauciatus inde abiit, & in confinio utrius territorii deeedit, in territorio, in quo reus vulnus infixit conveniendus est, quia ibi fuit posita causa efficax homicidii; *arg. L. 21. §. 2. ff. ad Leg. Aquil.* Si verò quis stans in uno territorio occidit scilicet, vel fugata stantem in altero territorio in utroque forum fortitur talis delinques, & datur locus præventioni. *L. 1. C. ubi de Crim. agi oport. Clar. lib. 5. §. fin. q. 38. n. 9.* Qui in uno territorio exis-

tens mandat homicidium in alio territorio exequendum, fortitur forum in loco executionis. *Jul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 38. n. 6.* nisi in aliquibus delictis, in quibus etiam solus affectus, licet effectus non sit secutus, punitur poena ordinaria, ut crimen assassinii; *arg. C. 1. de Homicid. in 6.* vel læsæ Majestatis: quippè tunc mandans, & mandatarius utriusque loci forum fortiuntur, daturque locus præventioni: Similiter est locus præventioni, quando cadaver hominis occisi jacet in confinio utriusque territorii, & nescitur, in quo vulnus lethale accepit; *arg. L. 19. ff. Commun. divid. Nec attenditur ubi sint pedes, cor, vel caput cadaveris, ut aliqui DD. distinguunt. Jul. Clar. l. 5. §. fin. q. 38. n. 11.* Delinquens in mari in Navi oneraria ibidem potest capi, sed punitur ab illo Magistratu, quo imperium, & jurisdictionem in proximo portu exercet. *L. 2. tit. 9. p. 5. & ibid. Greg. Lop. Bobad. Polit. lib. 4. cap. n. 6.* In Navibus Regiis delinquens regulariter punitur à Duce, secundum facultatem, quam habeat *Hevia lib. 3. Com. Nav. cap. 3. n. 5. 4.* ratione rei sitæ forum habetur. Quando enim est lis, & controversia de re, quæ existit in loco distincto à domicilio litigantis, & agitur actione reali, quæ rem sequitur, non verò quando agitur actione personali, quæ personam sequitur. *L. 25. ff. de Oblig. & Ac. est in potestate actoris reum convenire, non solum in loco domicili: siquidem domicili forum generale est concurrentis cum quolibet alio; sed etiam in loco, ubi res sita est. C. 3. c. fin. h. t. L. fin. C. Ubi in rem agitur, cum in actione reali portio rei, quam persona habeatur consideratio. L. 19. ff. de Jur. Fisci. Deinde, quia ubi res existit, facilior est causæ probatio, & sententiæ executio. L. 32. tit. 2. p. 3.* Quando verò judicium est momentaneæ possessionis, in loco ubi res sita est, debet terminari: Nam cum hoc judicium institutum sit, ne partes ad arma veniant, & hoc potius in loco rei sitæ, quam domicili debeat timeri, ibi etiam debet terminari. Ubi enim res sita est sive immobilis, sive mobilis, quæ non tantum transeuntur est in eo loco; *arg. L. 32. ff. de Pignorib. reus forum fortitur tam quoad judicium petitorium, quam possessorium. L. un. C. Ubi de posses. L. un. C. Ubi de hered. c. 1. de Caus. posses.* etiam si habeat privilegium, ut coram certo tantum Judice teneatur respondere. *C. 1. de Privileg. in 6. L. 19. ff. de Judic.* Etiam Clericus in loco rei sitæ, coram Judice tamen Ecclesiastico, conveniendus est. Quod si

reus

reus absit à loco ubi res sita est, Judex rei sitæ non potest contra eum personaliter procedere, utpotè non subditum personaliter suæ jurisdictioni, potest tamen procedere realiter, etsi in jus vocatus non compareat, actorem inmittere potest in possessionem rei, de qua est lis. *C. fin. §. fin. Ut lite non constat. L. 2. C. ubi in rem agitur.* quia quando in rem agitur, portio rei, quam persona habeatur ratio. *L. 19. ff. de Jur. Fisci,* nec reus, qui possidet rem, potest ab actione liberari nominando auctorem, à quo emit rem, potest tamen illum citare ad se defendendum in causa evictionis, & re evicta potest illum ad interesse convenire. *L. 1. C. Ubi in rem agitur.* Si verò possessor rei nomine alieno rem tenet: v. gr. ut inquilinus, usufructuarius, creditor pignoratitius, superficiarius, emphiteuta, vel vassallus, licet adversus ipsos possit judicium institui, non tenetur illud sustinere; sed possunt nominare auctorem, cujus nomine rem tenent, & concessis induciis, ut Dominus possit rem suam vel per se, vel per Procuratorem defendere, in ipsum dirigitur actio. Si verò inquilinus, usufructuarius, & reliqui ratione juris, quod ipsis in re competit conveniantur, ipsi respondere tenentur.

33 Præter quatuor modos assignatos, qui sunt communes, & ordinarii sortendi forum, alii speciales inveniuntur, inter quos eminet privilegium Clericale, quo apud omnes Catholicos contra Hæreticos, Clerici à Sæculari jurisdictione exempti merito sunt. *C. 2. c. 8. de Judic. c. 12. h. t. c. 4. de Censib. in 6. Trid. sess. 25. de Ref. c. 20. Auth. Statuinus. C. de Episc. & Cleric. Auth. Cassa. C. de Sacrosanct. Eccles. l. 57. tit. 6. p. 1.* Clerici ergo conveniendi sunt civiliter, & criminaliter, si non sunt exempti, coram Episcopo proprio, vel alio Judice ordinario. *C. 39. c. 46. 11. q. 1. c. 7. de Offic. Ordin. in 6. c. 1. h. t.* Episcopus proprius erit Episcopus domicili, vel contractus, vel delicti, vel rei sitæ. *C. fin. h. t.* vel ubi Clericus habet beneficium. *C. 14. h. t.* Et quidem quoad illius beneficii causas semper ibi potest conveniri Etiamsi beneficium non exigat residentiam personalem, nec Clericus ibi existat. Nec enim Clericus ab alio, quam à suo Episcopo judicari debet: siquidem ut optime ait *D. Greg. in C. 39. 11. q. 1.* Si sua unicuique Episcopo jurisdicatio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur. Episcopi tamen in crimina-

libus, & civilibus arduis coram R. Pontifice conveniuntur: v. gr. in causa hæresis. Causæ verò criminales minores Episcoporum in Concilio Provinciali decidentur. *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 5.* Summus Pontifex solum Deum judicem cognoscit: quia prima sedes à nullo judicatur. *C. 17. 9. q. 3.*

34 Si aliquis Laicus delinquat, & postea fiat Clericus, si ante susceptum clericatum non est inceptum judicium, hoc debet coram Ecclesiastico institui. Si jam est inceptum à Sæculari per citationem, vel litis contestationem, ibidem debet finire. *C. 19. h. t. L. 30. ff. de Judic. ibi: Ubi acceptum est semel judicium, ibi, & finem accipere debet.* Sed non debet puniri poena corporis afflictiva; quia persona jam est exempta. Siquis in clericatu, v. gr. qui est in minoribus constitutus, vel in Monasterio delinquat: & postea redeat ad statum Laicalem, quia contrahat matrimonium, vel à religione expellatur, à solo Judice Ecclesiastico potest puniri: quia ad gaudendum privilegio fori attenditur status delinquentis tempore, quod delictum commissum, non quo fertur sententia. *L. 1. ff. de Pœnis Barbaros. de Jur. Eccles. lib. 1. c. 39. §. 2. n. 98. Menoch. de Arbitr. cas. 131. Pignat. tom. 2. consult. 66.* Cum hoc privilegium Fori Clericalis sit introductum non in favorem hujus, vel alterius personæ particularis, sed in favorem publicum totius status Clericalis, non potest ab aliquo Clerico in particulari renuntari, nec tacite, nec expresse, nec etiam adjecto juramento: sive causa spiritualis, sive criminalis, sive civilis sit. *C. 12. h. t. Arg. L. 38. ff. de Pœnis, ibi: Jus publicum privatorum patris mutari non potest.* Sicque non solum quando renunt, & repugnant, nequeunt trahi ad Forum Sæculare, sed etiamsi sponte velint, & consentiant ad ipsum accedere: Quod si Clericus, actor cum sit, ad judicium Sæculare trahat alium Clericum, si causa civilis est, eam perdit, sed post Sententiam: & excommunicatur: si verò desistat à causa in quantumque parte litis, evitat poenam. Clericus verò reus, qui coram Sæculari respondet, amittit causam, si civilis sit, sed post sententiam, vel si quod evicit, & obtinuit, retinere velit, deponitur: si causa est criminalis deponitur. *C. 6. c. 42. c. 43. 11. q. 1.* Quæ constant præcipue ex per celebri *Text. in C. Si diligenti 12. h. t. ibi: Assertuisti, te usque ad hæc tempora tenuisse, quod licitum sit Clerico renuntiare saltem in temporalibus causis juri suo, & sibi Laicum judicem consti-*

ti-

tituere, præsertim, ubi adversarii voluntas accedit, ac temerè juramentum super hoc interpositum respondisti: Immemor constitutionis, qua cavetur, pæctio privatorum juri publico minimè derogari. Cum ergo jus hoc in Milevitano, & Carthaginensi Conciliis sit specialitè promulgatum, ne Clerici Clericos relicto suo Pontifice ad judicia publica pertrahant, alioquin causam perdant, & a communione habeantur extranei: & tam Episcopi, quam Diaconi, seu quilibet Clerici in criminali, seu civili negotio, si derelicto Ecclesiastico judicio, publicis judiciis se purgare voluerint, etiamsi pro eis sit lata sententia, locum suum amittant, & hoc in criminali actione, in civili verò perdant, quod evicerint, si locum suum maluerint obtinere. Manifestè patet, quod non solum in civilibus, sed etiam voluntarii pacisci non possunt, ut secularia judicia subeant, cum non sit beneficium hoc personale, cui renuntiari valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico sit publicè indultum: cui privatorum pæctio derogari non potest, nec juramentum licitè servari potuit, quod contra Canonica statuta illicitis pæctioibus informatur. Quod si laicus trahat Clericum ad judicium Seculare, incurrit poenam amissionis causæ. Sed ut æqualitas inter utrumque forum servetur, sicut Laicus non debet trahere Clericum ad Forum Seculare, sic nec Clericus ad Forum Ecclesiasticum debet Laicum trahere, ob rationem. L. 14. tit. 1. lib. 4. R. C. ibi: Porque assi como Nos queremos guardar su jurisdicción a la Iglesia, y a los Ecclesiasticos Jueces, assi es razon, y derecho, que la Iglesia, y Jueces della no se entremetan en perturbar la nuestra Jurisdicción Real. C. 13. de Judic. non putet aliquis, quod jurisdictionem Illustris Regis Francorum perturbare, aut minuire intendamus, cum ipse jurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire.

35 Præterea plures sunt Laici, qui habent forum privilegium, suntque exempti à communi, & ordinario foro aliorum Laicorum. Tales sunt Milites, studiosi, & miserabiles personæ. Milites enim, postquam in numerum Militum conscripti sunt, civilitè, & criminalitè conveniuntur coram Magistro Militum. Arg. L. 42. ff. de Testam. Milit. Magistri Militum nomine hodie venit Dux Militum, vel Colonellus, qui de eorum causis cognoscit, per se, vel per Auditorem suum, & in causis gravioribus, & Capitalibus proceditur convocato Militari Senatu. L. 6. C. de Jurisd. omnium judic. L. 3. tit. 29. p. 7. Quod quidem intelligi-

tur ubicumque sit delictum commissum. Et alii Judices, etiam Milite non petente, debent illum ad suum Ducem remittere: qui non debet stare probationibus coram alio judice factis, ob ejus incompetentiam. Greg. Lop. in d. l. 3. Si verò aliquis coram alio Judice conventus fiat miles non gaudet privilegio militari. L. 7. ff. de Judic. L. 5. tit. 11. lib. 3. R. Ind. ex ratione L. 30. ff. de Judic. ubi acceptum semel est judicium, ibi, & finem accipere debet. In Nostra Hispania circa Milites, & eorum privilegium quoad forum plures sunt casus, in quibus eo non gaudent, ut constat ex Decret. post Tit. 1. lib. 4. R. C. f. 318. & seq. ibi: Los Soldados de la guarda de su Magestad no gozan del privilegio del Fuero en caso de resistencias, y los que tienen Tabernas, ò Mesones, ò Bodegones, y en estos casos las Justicias Ordinarias pueden proceder contra ellos, y sus mugeres. Los Soldados de la Milicia en primera instancia están sujetos a la Justicia Ordinaria en todos los casos criminales, y en segunda instancia pueden apelar al Consejo de Guerra, a las Chancillerias. Los Soldados, y hombres de armas, y continuos no gozan del privilegio del Fuero Militar en caso de resistencia a las Justicias: tampoco gozan del privilegio militar en los casos, en que se procede contra ellos por saca de plata, ò entrar moneda de vellon: lo mismo en los Oficiales de la Casa de la Moneda, Artilleros, y otros, que pretenden ser exemptos. L. 61. tit. 18. lib. 6. R. C. Los hombres de armas no pueden traer pistolas. L. 17. tit. 23. lib. 8. R. C. Et addit D. Jacob. Magro in Indic. Lege Recop. Cast. V. Fuero, f. 230. que gozan del Fuero Militar las Milicias del partido de las Alpujarras. In Indiis cognoscunt de causis militaribus Proreges, & alii, qui sunt Duces Generales in suis Provinciis: & quidem in omnibus instantiis cum inhibitione aliorum Judicum, & etiam Regiarum Auditoriarum. L. 1. & per tot. tit. 11. lib. 3. R. Ind. In his tamen Insulis Philippinis cognoscit de his causis in prima instantia Præfectus, seu Magister Militum. Hispani: Maestre de Campo, & ab ipso ad Governatorem hujus Provinciæ appellatur. L. 3. tit. 11. lib. 3. R. Ind. Custodes Castrorum. Hispani: Alcaides, ò Castellanos, cognoscunt in prima instantia de causis militum, qui in suo Castro existunt. L. 7. tit. 11. lib. 3. R. Indiar.

36 Studiosi, etiam Cessatores, seu otiosi, ut tenet praxis contra Mendo, non solum qui extra Patriam, sed qui in ipsa discunt litteras in aliqua Academia uni-

ver-

versali, vel Gymnasio (secus si privato Marte tantum studeant,) etiam si Clerici sint, dum in album, seu matriculam Universitatis sint relati (secus aliter. Arg. L. 42. ff. de Testam. Milit.) item Professores, seu Magistri, & illorum uxores. L. fin. C. de Incolis, lib. 10. videtur pro toto viduitatis tempore. L. 22. §. 1. ff. Ad Municip. Eorum filii, & nepotes, si in ipso- rum existunt potestate (secus post mortem parentum) & famuli, si matriculæ sint inscripti, Notarii, seu Secretarii, Bedelli, Nuntii, Ostiarii, alique Ministri Academiæ, dum officium retinent: Hi ergo omnes privilegio Academico, & ejus foro gaudent: & idè debent, quando rei sunt, conveniri civilitè, & criminalitè coram Rectore Universitatis, ut habetur ex constitutione Imperatoris Fiderici apud Roncalias, quæ extat in Auth. Habita C. Ne filius pro patre. Et L. 10. l. 20. tit. 7. lib. 1. R. C. Latè mei Collegii Conchensis meritissimus alumnus. D. Alfonso Escob. de Pontific. & Reg. Jurisd. cap. 40. & alib. Mendo de Jure Academ. lib. 1. q. 2. ex n. 452. Et lib. 3. q. 2. quod privilegium habet locum non solum, quando prædicti in Academia inventiuntur, sed etiam ex loco delicti sunt remittendi ad Academiam. Arg. L. 9. ff. de Custod. & exhibit. reor. Ratio hujus privilegii assignatur in d. Auth. Habita, ibi: Quia eorum scientia totus illuminatur Mundus, & ad obediendum Deo, & nobis ejus Ministris vita subditorum informatur. In Nostra Salmantina Academia, omnium scientiarum Principe, & Magistra, Scholastici, si rei sunt, debent coram Scholastico Salmantino (qui etiam Magister Scholæ, & Cancellarius appellatur) conveniri tam in civilibus, quam in criminalibus: siquidem. L. 7. tit. 31. p. 2. que hanc cognitionem in criminalibus negat, jam est abrogata posterioribus privilegiis, ut testatur Escobar. ubi supra. Et quidem coram illo sunt conveniendi, ubicumque existant, nec possunt coram alio Judice, vel Seculari, vel Ecclesiastico conveniri. Si verò Scholastici sint Actores possunt item reos coram Scholastico Salmantino trahere: olim existentes intra quatuor dietas, hodie intra duas tantum, hoc est intra viginti leucas, que computantur à fine Diocæsis, in qua citandus moratur. L. 18. l. 20. tit. 7. lib. 1. R. C. Et ibid. Accord. Idem dicendum est de Vice-Chancellorio, seu Judice studii. Hispani: Juez del Estudio, qui idem cum Magistro Scholæ Tribunal constituit. Mendo. de Jur. Academ. lib. 1.

ex n. 183. Similitè de Rectore Universitatis Complutensis, & Vallisoletanæ dicendum est: Nam hi habent totam potestatem, quam Cancellarius, & Rector Salmantinus divisam habent. Mendo de Jur. Acad. lib. 1. n. 156. Et licèt, sex Collegia majora, scilicèt, Conchense, Divi Bartolomæi, Archiepiscopi, & Ovetense in Salmantina: S. Crucis in Vallisoletana, & Divi Ildefonsi in Complutensi Academiis, sint, & quidem principalissima prædictarum Universitatum membra, tamen Collegiarum causæ graviores sunt reservatæ Supremo Castellæ Senatui, ut constat ex Decr. in fin. Tit. 7. lib. 1. R. C. Mendo de Jur. Academ. lib. 1. n. 174. Imò sex Consiliarii Regii sunt destinati, ut incumbant regimini, & rectæ gubernationi prædictorum Collegiorum: Tantæ molis erat Romanam condere Gentem. In Indiis Rectores Universitatum Limensis, & Mexicanæ cognoscunt de causis Scholasticorum, & Doctorum, tam in civilibus, quam in criminalibus (extra poenam tamea sanguinis, vel aliam corporalem) dum habeant velationem cum studiorum causis, vel pertineant ad regimen Universitatis, & statutorum observationem: secus quoad alias causas. Nam de eis Judices Ordinarii cognoscunt. L. 12. tit. 22. lib. 1. R. Ind. Si aliquis delinquens, vel contractum celebrans, postquam præventus est ab alio Judice, fiat Scholaris, non gaudet privilegio. L. 19. ff. de Jurisdic. l. 7. de judic. In Nostra Academia Salmantina non gaudent privilegio fori Clerici Salmantini, etiam matriculati, & etiam si aliquas lectiones in Universitate audiant, si non sint verè studentes, & huic operi seriò incumbant. Etiam statutum est: Que à ningun Estudiante, que venga al dicho Estudio nuevamente, no se le den conservatorias de las deudas, y cosas fechas, y contrahidas, antes que vengan al dicho Estudio, hasta tanto, que ayan hecho un Curso entero, y que estudien continuo, y que entren en las Escuelas, y oyan dos lecciones cada día: de manera, que hagan aquello porque deban gozar. Y que lo semejante se haga con los Estudiantes, que se fueren del Estudio, y hicieren su asiento en su tierra, ò en otra parte, y despues volvieren al Estudio. L. 18. §. 5. & 6. tit. 7. lib. 1. R. C. Nec privilegio gaudent Scholastici, qui Justitiis resistunt. L. 28. tit. 7. lib. 1. R. C. Nec Conservatores studiorum gaudent privilegio, nisi quando de mandato Cancellarii aliquid faciunt, nec Procuratores, Librarii, Pharmacopolæ, vel alii Officiales, etiam,

etiam matriculati, & etiam si Universita-
tis lectionibus adsint, gaudent privilegio.
L. 18. tit. 7. lib. 1. R. C. ubi redditur ratio:
Porque aquello parece, que se hace solamente a fin de gozar de las libertades, y no aprovechar en el Estudio: famuli Scholasticorum solium gaudent, si, & ipsi Scholastici sint. L. 18. §. fin. tit. 7. lib. 1. R. C. de ipsis latè indicto Tit. 7. lib. 1. R. C. agitur. *Esob. Mend. & alii.* Scholasticos posse fori privilegio renuntiare satis clarè colligitur ex L. 7. tit. 31. p. 2. ibi: *Nintraer a juicio delante de otro Alcalde, sin su placer de ellos.*

37 Miserabilibus etiam personis alligale solatium in sua miserè conditione levamen à jure tribuitur: siquidem tales miserabiles personæ, quales sunt minores, quantumvis Curatore habeant, & licet divites sint dum tamen simul sint Orphanii, secus aliter: viduæ, etiam si pauperes non sint, nisi impudicè vivant: foemina, non meretricis, etiam habentes maritum, sed inutem, à quo nequeant defendi, quia captivus, exul, vel ad triremes damnatus est: Virgines patre carentes. *Arg. L. 242. §. 3. ff. de V. S. Senes decrepiti, diuturno morbo exhausti. L. un. C. Quand. Imper. inter. pupill. vel si quis servus pro libertate contendat.* Athiopes juxta *Carasco*, Indi juxta *Solorz. de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 27. n. 40.* Et quicumque iudicis arbitrio ob injuriam fortunæ miseratione sunt digni, nisi ludo, gula, aut alio crimine in talem miseriam incidierunt: Extra Provincias, in quibus existunt nequeunt vocari ad Curiam Imperatoris, nec ibi tales personæ invitæ valent conveniri. Si verò prædicti alios conveniant possunt illos in prima instantia coram Imperatore convenire. *L. un. C. Quand. Imperat. int. pupil.* Tales autem personæ non possunt uti suo privilegio contra alias pariter miserabiles: & possunt huic privilegio, utpotè in eorum favorem introducto renuntiare. *Glos. in L. un. C. Quando Imper. V. Excedere, & alii, contra Villalob. & Acoed.* Hoc enim privilegium præcipuè stat in eo, quod licet regularitèr nullus litigans admittatur in prima instantia in Tribunalibus Superioribus; sed debeat adire suum iudicem immediatum, tales personæ admittuntur in prima instantia in Curia Regia, & idèd *Hispaniæ* dicuntur tales causæ; *Casos de Corte:* Siquidem in Regiis Cancellariis discutuntur etiam in prima instantia, & litigantes à suo foro immediato extrahuntur, & iudices inferiores inhibentur. *L. 11. tit. 5.*

lib. 2. R. C. Etiam in aliis casibus hoc privilegium in Nostra Hispania Regio Jure concessum est. Casus ergo, qui Curia dicuntur sunt violatio treguæ, *Hispaniæ* *Salvanguardia.* Violatio itineris, causa duelli; sed cum hodie duellorum usus sit damnatus, cessat hic casus, teste Carrasco. Causa mortis secure, domus combustæ, raptus mulieris, publici latronis, hominis bannitio, *Hispaniæ* *Encartado,* falsitatis sigilli Regii, vel monetæ, proditiōnis contra Regem, vel Regnum. Si contra Præsidentem causa disceptetur, vel etiam contra alium Iudicem Ordinarium, vel Decuriones, vel Syndicum Civitatis, vel contra Civitatem, vel Universitatem, vel contra Auditores, seu Senatores Regios, aliosque Cancellariarum Officiales, vel contra alias personas nimis potentes, ut Magnates, Duces, Comites, Marchiones, vel quando denegatur justitia à Iudice Ordinario. Etiam huc pertinet causa vinculatorum, vel majoratum, vel quando causa magni momenti est. Etiam hoc privilegio gaudent Ecclesiæ, Capitula, Monasteria, Universitates, Collegia, Confraternitates; item Advocati, Relatores, & alii Officiales Auditoriarum pro suis stipendiis, & alii. Qui enim hoc privilegio gaudent eo uti possunt, si vè sint actores, si vè rei, dum tamen causa excedat quantitatem 10. millium marapetinarum in Hispania, & 60. millium in Indiis, sed debent ante omnia plene probare, talem casum ad Curiam pertinere, si aliundè ob ejus notorietatem non eximantur ab onere probandi. Quæ omnia cum variis ampliationibus, & restrictionibus latius videbis in L. 23. tit. 9. p. 2. L. 5. tit. 3. p. 3. L. 11. tit. 5. lib. 2. R. C. L. 8. l. 9. l. 10. l. 11. tit. 3. lib. 4. R. C. L. 72. tit. 15. lib. 2. R. Indiar. ubi jubetur, quod in Indiis nulli alii casus Curia admittantur præter admissos in Hispania *Greg. Lop. & Acoed. in Præd. Leg. Covar. Præd. QQ. cap. 6. & 7. Menoch. de Arbitr. cas. 66. Hevia in Cur. Philip. p. 1. §. 9. d. Carrase. in Traç. de Casibus Curia.* Commissarii *Cruciatæ* sunt Iudices privati, etiam cum Regiorum Senatorum inhibitione in causis ad Bullas, Subsidium, & Excusatum spectantibus. *L. 8. tit. 10. lib. 1. R. C. L. 5. tit. 20. lib. 1. R. Indiar. latè Perez de Lara.*

38 *Familiares S. Inquisitionis* habent in pluribus casibus privilegium fori: nam sæpè conveniuntur, si delinquant, coram ipsis Inquisitoribus. Ut constat ex L. fin. tit. 1. lib. 4. §. 6. R. C. ibi: *Pero que en todas las otras causas criminales, que no son de los*

dichos delitos, y casos arriba exceptuados, quede a los dichos Inquisidores sobre los dichos Familiares la jurisdicción criminal, para que libremente procedan en ellas, y las determinen como Jueces, que para ello tienen jurisdicción de su Magestad, y nuestra por aora, y para adelante: y en los dichos casos, en que los Inquisidores han de proceder, pueda prender el Juez Seglar al Familiar delincente, con que luego lo remita al Inquisidor, que del delito ha de conocer, con la informacion, que oviere tomado: lo qual se haga a costa del delincente. Tales ergo Familiares in causis civilibus subjaceant, sicut ceteri Laici, Iudicibus Sæcularibus, & in causis criminalibus læsæ Majestatis, sodomie, seditiōnis, proditiōnis, inobediētiæ contra Regem, violationis fidei publicæ, alevosa, raptus, vel violentiæ mulieris, violationis domus, vel Ecclesiæ, vel Monasterii, vel dolosæ combustionis agri, vel domus, vel quando sunt publici latrones, vel si justitiæ resistent, & in aliis majoribus delictis. *L. fin. tit. 1. lib. 4. R. C. ibi: Que los dichos Inquisidores no tengan jurisdicción sobre los dichos Familiares para conocer de los delitos, que de yuso se hará mención, sino que el conocimiento, y determinacion dellos quede a los Jueces Seglares, como en las causas criminales de los otros legos, es a saber en el crimen lesa Majestatis humana, y en el crimen nefando contra natura, y en el crimen de levantamiento, o comocion de Provincia, o Pueblo, y en quebrantamiento de cartas, e seguros de su Magestad, o nuestros, y rebelion, e inobediencia a los mandamientos Reales, o en caso de alevos, o forzamiento de muger, o robo della, y de robarador publico, y de quebrantamiento de Casa, o Iglesia, o Monasterio, y quema de Casa, o de Campo con dolo, y en otros delitos mayores que estos. Item en resistencia, o desacato calificado contra nuestras Justicias Reales.* Nec privilegio fori gaudent ad arma prohibita afferenda *L. 17. tit. 23. lib. 8. R. C.* nec eximuntur à solvendis tributis, vel aliis Regiis iuribus, vel jure salis. *Decret. post tit. 1. lib. 4. R. C.* Nec possunt à Regno extrahere monetam argenteam, nec intromittere in Regnum æream monetam, *Hispaniæ* *De bellon.* Nec in his causis privilegio gaudent *L. 61. tit. 18. lib. 6. R. C.* ubi transgressores poena ignis, & omnium bonorum amissione puniuntur. Casus, in quibus in Indiis Familiares S. Inquisitionis gaudent fori privilegio, vel non; constant ex concordatis in L. 29. l. 30. tit. 19. lib. 1. R. Indiar. Vide *Dian. in Sum. V. In Tom. I.*

quisitores, n. 26. & 27. Etiam Nobiles in Hispania, quando de nobilitate disceptatur, habent Iudices peculiares qui *Hispaniæ* *Alcaldes de Hijosdalgo* dicuntur *L. 1. & per tot. tit. 11. lib. 2. R. C.*

39 Qui alium de statu, fama, crimine, vel debito diffamat, quasi provocat diffamatum ad iudicium: ac proinde diffamatus coram suo Iudice (diffamatus scilicet) comparebit, ut jubeat, vel per se, si diffamans sit illius subditus, vel requiringdo Iudicem diffamantis, si v. g. sit Clericus, qui diffamat, ut faciat, ipsum diffamantem probare, quæ jactat, vel ipsi imponi perpetuum silentium ex per celebri Text. in *L. Diffamari, §. C. de Ingeniis manum* ut sic temeritas malignantium reprimatur, & defendatur honestorum virorum bonum nomen, & fama. *L. 46. tit. 2. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. V. Al Juez del logar.* Et cum diffamans consideretur ut actor, etiam conveniatur à diffamato coram uno Iudice, potest adire alium, si habeat competentem. *Greg. Lop. in l. 46. tit. 2. p. 3. alios citans.* De modo procedendi in praxi ex hoc remedio agit *Paz in Prax. tom. 3. cap. 9. §. 1. qui in §. 2. ponit praxim remediū ex L. Si contendat, 28. ff. de fidejussorib.* quod quidem specialitèr conceptum de fidejussoribus, quibus beneficium divisionis competit, ex æquitate extenditur ad quemcumque casum, quo aliquid timet sibi ab alio, sine infamia (in quo differt hoc à remedio antecedenti) movendam esse litem, cum actor jam habeat jus agendi: quia tunc potest suum Iudicem adire (non Iudicem adversarii) & officium nobile implorando ab eo petere, ut ejus adversarius citetur, & eo præsentate declaretur, se nihil illi debere: ac proinde si citatus contumacitèr non compareat perpetuum imponatur silentium. Et hoc modo patet quomodo in his casibus specialibus procedatur.

40 Quando Clericus, & Laicus in eodem crimine v. g. homicidii socii sunt, quod quidem delictum non sit Ecclesiasticum, nec mixti fori, quilibet à suo Iudice, Clericus, scilicet, ab Ecclesiastico, Laicus à Sæculari puniendus est, cum regularitèr socius privilegio socii non gaudeat in delictis. *Arg. l. 52. §. 1. ff. de furtis, Acoed. in l. 10. tit. 1. lib. 4. R. C. n. 23. & alii contra Menoch. de Arbitr. & alios.* Et hoc verum videtur saltem de jure Hispano ob *L. 10. tit. 1. lib. 4. R. C.* ubi jubetur, quod Laicus coram Ecclesiastico non conveniatur in causa profana, nec ejus jurisdictioni se submittat. Similitèr

fit quando Clericus, & Laicus sunt rei debendi: & causa dividua est, hoc est, potest dividi: Si verò causa individua sit, seu nequeat dividi, uterque coram Judice Ecclesiastico est conveniendus: quia cum continentia causarum non sit dividenda. *C. 1. de Caus. possession. & propriet. L. 10. C. de Judic. conveniendus est, quod magis dignum trahat ad se minus dignum, quam è contra. C. 3. de Consecr. Eccles. L. 43. ff. de Rei vindic.* Continentia enim seu connexio causarum non debet dividi, quando scilicet ipsæ habent communem qualitatem, ac rationem discussionis, & liquidationis, ita ut una sine altera plene cognosci, ac definiri nequeat, v. g. inter plures cohæredes, Socios: aut Tutores: vel cum lis incidit de proprietate, & possessione, de divortio, & dote, vel ratione reconventionis, vel de aliis causis connexis: Et ratio est quia Judex de una instructus facilius procedit ad alterius decisionem, & non sequitur sententiæ contraria, ut possit contingere, si à diversis iudicibus causæ terminarentur, & hoc denique modo pariter sumptibus litigantium. Quod si Judex de una cognoscens incompetentis sit respectu alterius, tunc necesse est ut dividatur. *C. fin. de Judic. C. 3. de Ordine Cognit.* Quando reus potest conveniri coram duobus, vel pluribus iudicibus, qui respectu illius sunt competentes, ille, qui prævenit, sive verbaliter per citationem, sive realiter per capturam rei, ceteros excludit, & privative de causa cognoscit, etiamsi post preventionem reus novum privilegium adquirat. *L. 19. ff. de Jurisd. L. 7. ff. de Judic.* nisi in ipso privilegio eximatur reus ab alterius jurisdictione, etiam lite contestata. *L. 12. ff. Si quis cautionib. Et ibid. Gothofor.* vel si Laicus fiat Clericus, & puniendus sit poena corporis afflictiva: quia secundum suam personam omnino exemptus est à Judice Sæculari: hic tamen procedet, si solum poena pecuniaria, vel confiscatio bonorum imponenda sit. Ad jurisdictionem per preventionem acquirendam non sufficit inquisitio, vel accusatio, sed requiritur saltem una citatio (legitima quidem, quia si nulla est, nullum producit effectum) in causa civili facta ad instantiam partis: In criminali ex officio iudicis fieri valet. Debetque esse parti intimata, quia quousque intimetur, potius est mandatum de citando, quam citatio. Si post citationem reo intimatam ipse non comparuit, sed se contumaciter absentavit, potest coram alio Judice competente conveniri, nec est

remittendus, etiamsi velit ad Judicem contemptum: nisi vellet purgare contumaciam, & solvere expensas, & damna. Si verò comparuit coram Judice, qui illum citavit, ibi fit iudicium. *L. 30. ff. de Judicis.* Et potest opponere exceptionem præventionis, si forte citetur ab altero Judice, & appellare, si contempta exceptione, alter procedat. Et cum cuilibet Judici premissum sit suam jurisdictionem defendere adversus alium Judicem, sive inferiorem, sive æqualem. *L. un. ff. Si quis ius dicent.* Si postquam reum prævenit citatione ipsi intimata, actor adeat alium Judicem, potest sanè Judex, qui prævenit alteri Judici inhibere, ne procedat in causa, si uterque litigans velit post citationem factam alium Judicem adire, possunt hoc facere quando civiliter, & ad interesse privatum agitur: siquidem solum ad petitionem partis debet Judex suum officium mercenarium impartiri. *L. 4. §. 8. ff. de Damno infest.* Secus est, si criminaliter agatur, & Judex, ex officio suo nobili procedat: imò Judex, qui prævenit, potest invitis partibus remissionem rei ab altero Judice petere: quod si renuat, contra ipsum ager interdico retinendæ; ut alter desistat ab ejus jurisdictione perturbanda.

41 Aliquando accidit, quod Judex, qui alias incompetens habebatur, possit de aliqua causa cognoscere ex eo, quod ejus jurisdictioni prorogatur. Prorogatio enim est quadam jurisdictionis extensio ad personas, causas, tempus, vel locum, in quas, quando, & ubi alias non competebat. Quæ extensio, seu prorogatio debet esse facta consensu partium; & quidem libero, non per errorem, nec gravi metu extorto: & saltem tacito, consistente in ipso facto comparendi coram illo Judice. *C. 40. de Offic. deleg. L. 32. tit. 2. p. 3.* ut alicujus possit prorogari jurisdictioni debet ipse aliqua jurisdictionem habere: nam si nulla præcedat jurisdictioni, nequit utique prorogari, nec extendi. *C. 40. de Offic. deleg. L. 14. ff. de Jurisd. l. 32. tit. 2. p. 3.* ideoque in arbitris nulla datur prorogatio, quia illi nullam habent jurisdictionem. *arg. L. 13. §. 5. ff. de His qui notant.* & litigantes, ut personæ privatæ nequeunt jurisdictionem dare. *C. 18. h. t.* Et quidem jurisdictioni, quæ præcedere debet, similis debet esse prorogata; v. g. si ad causam spiritualem, vel criminalem fiat prorogatio, debet Judex instructus esse jurisdictione spirituali, vel criminali: *arg. L. 61. §. 1. ff.*

de Judic. Hinc jurisdictioni iudicium Mercatorum. *Hispani del Consulado*, non potest ad alias causas, quam commercii, & mercaturæ prorogari, nec super causa nobilitatis datur in nostra Hispania prorogatio. *Gonz. in C. 18. h. t. n. 5.* cum Judices peculiales habeat, quos *Hispani* dicimus *Alcaldes de Hijosdalgo*. De quibus agitur in *tit. 11. lib. 2. R. C. Et ibid. Aceved.* Quatuor igitur modis fieri potest prorogatio. 1. de persona ad personam: quando, scilicet, litigantes subjiciuntur Judici non suo, ut de causa inter ipsos controversa cognoscat. *L. 1. l. 2. ff. de Judic. l. 18. ff. de Jurisdic. 2.* de causa ad causam: si litigantes, scilicet, Judici habenti jurisdictionem ad roo. se subjiciant, ut de majori quantitate cognoscat. *L. 74. §. 1. ff. de Judic.* Si Judex sit delegatus non prorogatur persona, & causa ad personam, & causam non expressas. *c. 32. c. 40. de Offic. deleg.* de tempore ad tempus, & de loco ad locum potest utique jurisdictioni delegata prorogari. *c. 4. de Offic. deleg. 3.* de tempore ad tempus fit prorogatio, quando tempus, intra quod causa erat terminanda; protrahitur, ut eo etiam elapso Judex cognoscere valeat. *c. 4. de Offic. deleg. 4.* de loco ad locum, quando iudicium instituitur in loco remotiori, quam poterat ex jure, vel delegatione: quod si extensio fiat ad alienum territorium, ultra consensum partium, requiritur, consensus Judicis illius loci, alias aliquomodo injuria tali Judici inferretur; *arg. c. 2. c. 7. 9. q. 2. Sanchez. de Matr. lib. 3. D. 19. n. 8.* Hæc generaliter procedunt: sunt tamen plures casus; & causæ in quibus non admittitur prorogatio. Hæc enim locum non habet in causa feudali, vel criminali, vel reservata Principi in signum supræmæ jurisdictionis. *c. 13. Qui filii sint legitimi.* vel in causa ab ipso Principe sibimet advocata, vel expressè, vel tacitè manum in ea imponendo, nec in causa appellationis. Nec item Clerici, nec Religiosi, nec quidem juramento interveniente, nec etiam consentiente Episcopo, valent prorogare jurisdictionem Judicis Laici. Siquidem ipse est, incapax respectu illorum. *c. 12. h. t.* Imò, & Clerici sine sui Episcopi licentia nequeunt alterius Judicis Ecclesiastici jurisdictionem prorogare. *C. 18. h. t.* nequidem Archiepiscopi. *C. 1. eod. in 6.* Laici bene possunt in causis profanis prorogare Judicis Ecclesiastici jurisdictionem, quia licet sit incompetentis respectu illorum, non tamen est incapax jurisdictionis temporalis. In

nostra tamen Hispania non potest Laicus jurisdictionem Ecclesiastici prorogare in causa merè profana, cum jus Regium resistat. *L. 10. l. 11. tit. 1. lib. 4. R. C. Gonz. in c. 18. h. t. n. 10.* *Escobar de Pontif. & Reg. jurisdic. cap. 27. n. 7.* Et inde infert, quod Laicus potest prorogare jurisdictionem Regiam Cancellarii Salmantini, vel Rectoris Complutensis Academiæ, non verò jurisdictionem Ecclesiasticam eorumdem. Et hanc Legem Politicam sustinentem esse probatur; *arg. c. 13. de Judic.* Et confirmat omnium fere Nationum Catholicarum consuetudinem, & praxim. Nec Laici possunt in causis spiritualibus prorogare alieni Judicis, etiam Ecclesiastici jurisdictionem sine sui Ordinarii consensu, nec in causis annexis spiritualibus, nec etiam in his, quæ ad voluntariam jurisdictionem spectant. *c. 1. 9. q. 2. c. 3. de Paroch. Trid. sess. 23. de Ref. cap. 8. sess. 34. de Ref. cap. 1.* sic non possunt ab alieno Episcopo sine proprii licentia recipere Ordines, nec Parochiani sine consensu Parochi possunt coram alio matrimonium contrahere, & alia hujusmodi.

42 Omnes igitur, qui habent personam standi in iudicio, & specialiter non prohibentur, possunt alieni Judicis prorogare jurisdictionem. Prohibentur tamen furiosi, servi, pupilli, sine Tutore, Minores, & Prodigii sine Curatore. *L. 5. ff. de Reg. jur.* Procuratores nisi habeant mandatum speciale, vel generale cum libera. *c. 4. c. 5. de Procurat. in 6. L. 60. ff. Mand. Clerici, & Religiosi exempti sine consensu Papæ, si ipsi immediate subjiciuntur, & conventus pertinet ad jus, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ nequeunt alterius Judicis prorogare jurisdictionem contentiosam: cum hæc præcipue in honorem cedat Pontificis. *c. 5. de Arbitr.* Imò nec ceteri Religiosi, qui sunt exempti à jurisdictione Ordinarii, & gradatim per suos Superiores, Priores, scilicet, seu Rectores, Provinciales, & Generales subiecti sunt R. Pontifici, ut tenet *Salgad. de Supplicat. ad Sanctis. p. 2. cap. 11. c. 11. 15.* sed contraria sententia in praxi admissa videtur; ut infra dicemus. Nec ipsos posse prorogare jurisdictionem voluntariam Episcoporum, cujusmodi est absolutio à peccatis, & censuris, dispensatio in votis, juramentis, irregularitatibus jejuniis, & similibus, tenet *Suar. lib. 6. de Voto, cap. 11. n. 7.* contrarium tamen scilicet posse Religiosum exemptum ex Superioris licentia cedere privilegio, ac subijci Episcopo, ut ab eo absolvantur, vel cum eo*

dispensetur, tenent plures cum *Sanch. in Decal. lib. 4. cap. 39. n. 32. arg. C. Luminoso. 6. 18. q. 2. ibi: Nes audeat ibi Cathedram collocare Episcopus, vel quamlibet potestatem exercere imperandi, nec aliquam ordinationem quamvis leuissimam faciendi, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus.* Si quidem cum exemptio sit introducta in favorem Religionum, possunt Religiosi de licentia Prælati Regularis, saltem tacita, imò, & sine illa, si forte eam irritationabiliter neget, Ordinarium Diocesis adire, ne quod in eorum favorem est inductum, in eorum dispendium retorquetur, contra *Text. in C. 61. de Reg. jur. in 6.* Et cum hæc sententia Religiosis maximè faveat, & magna nitatur æquitate, securè, potest ad praxim reduci: imò & quod Religiosi exempti possint prorogare jurisdictionem, etiam contentiosam Episcopi, tenent aliqui contra *Salgad. Et in praxi ita servari testatur Gonz. in C. 12. h. r. n. 8.* quia cum talis exemptio principaliter in favorem Ordinum introducta. C. 6. 18. q. 2. possunt illi profectò renuntiare. C. 6. de Privileg. L. 29. C. de Pænis, maximè cum tunc non prorogent jurisdictionem Judicis non sui sicut prorogant, in Laicum consentiendo, quia Episcopus est Judex exemptorum, cessante privilegio. *Barbos. in C. 5. de Arbitr. n. 5.* Hinc etiam Milites, Scholastici, & Familiæ Sancti Officii, licet habeant Judices privativos, forumque privilegiatum, possunt suis privilegiis renuntiare, & prorogare jurisdictionem Judicum Ordinariorum, ad quorum jurisdictionem pertinerent, si non gauderent illo privilegio. *Gonz. in C. 12. h. r. n. 8.* quod in nostra Hispania habet majorem vim ob *L. 7. tit. 31. p. 2.* ubi de Scholasticis loquendo dicitur: *E non los deben demandar, nin traer à juicio delante otro Alcalde, sin su placer dellos.* Denique hic notari debet, quod Judices, tam Ecclesiastici, quam Sæculares debent taliter se gerere, ut non deturpent, nec dehonestant suam dignitatem, & jurisdictionem, se aliis Judicibus submittendo, quando non debent, ut deducitur ex *L. 19. ff. de Offic. Præsidi. l. 49. tit. 5. p. 1. Triad. sess. 25. de Ref. cap. 17.* & præcipuè constat ex *L. 15. tit. 1. lib. 4. R. C. ibi: Y damos licencia, y facultad, y mandamos à las nuestras Justicias, y à qualesquier nuestros subditos, y naturales, que no consientan, ni den lugar à los dichos Fiscales, y Executores, que hagan lo susodicho; antes, si fuere menester, que lo resistan.* Et idèd illustre. *Villaroel de Regim. Eccles. p. 2. q. 12.*

n. 3. & 4. f. 57. ait: debere Prælatos credere se obsequium Deo præstare, quando suam defendunt auctoritatem.

TIT. III.

De Libelli oblatione.

43 **L**ibellus, sic dictus quasi *parvus, liber*, aliquando pro *scriptura instrumentali* accipitur: undè, quia in emphytheusi scriptura requiritur contractus *libellarius* dicitur. Aliquando pro *schedula* alicujus rei intimatoria sumitur. *L. 43. §. 8. ff. de Furtis*: plerumque libelli pro *precibus* accipiuntur. *L. 15. ff. de in jus vocand. Libellus famosus* dicitur quæcumque scriptura ad alicujus infamiam facta. *L. 54. §. 9. ff. de Injur. & famos. libell.* sed his acceptationibus omissis in præsentî: *Libellus est brevis scriptura claræ actoris petitionem, & causam illius continens.* *L. 40. tit. 2. p. 3. l. fin. tit. 2. lib. 4. R. C. Gonz. in C. 4. h. r. n. 5. & com. DD.* debetque constare, ut rectè dispositus, & efficax sit, narratione facti, medio concludendi, seu causa petendi, & conclusionem: quia ex facto, & jure concluditur sententia, quasi fiat quidam syllogismus sic. 1. in Causa Criminali: Titius occidit gladio: sed juxta Legem quod gladio occidit debet gladio perire: hoc ergo peto. 2. in Causa Civili: Titius emit meum equum centum aureis, & ego illum ipsi tradidi: sed juxta Legem emptor tenetur solvere venditori pretium rei emptæ, & tradite: hoc ergo peto. Et quidem libellus debet offerri, & presentari in Judicis plenariis, & ordinariis; omittitur tamen in sumariis, *Cl. 2. de Verb. signifi. in notoriis C. 9. de Accusat.* & aliis hujusmodi. Libellus in Causa Civili dicitur *conventionalis*, in Causa Criminali *querelæ*, vel *accusatio* dicitur: regulariter debet in scriptis offerri. 1. ut sic melius Judex instruat circa causam, vel negotium, pronuntietque sententiam conformem libelli conclusioni: quæ quidem conclusio est ipsa petitio actoris, qua suggerit Judici, quid, quale, & quantum ipsi est tribuendum: & censetur pars principalis libelli. Debet ergo sententia esse conformis libello, quoad rem petitam, quoad causam, ex qua petitur, & quoad actionem, quam libellus continet. De Jure Hispano libellus sine conclusione sustinetur, dum tamen constet quid actor, vel accusator petat. *L. 10. tit. 17. lib. 4. R. C. Paz in Prax. tom. 1. p. 1. temp. 4. n. 14. 2.* debet

in scriptis offerri, ut reus melius delibere, ac cedere, vel contendere debeat; & si contendere parat, veniat instructus ad judicium, cognita, & perspecta actione, qua convenerit. *L. 1. ff. de Edendo. 3.* ut actor possit ex facto in libello clarè proposito suos deducere articulos. *L. 40. tit. 2. p. 3.* Et licet olim de Jure Hispano in causis alicujus momenti debebat in scriptis offerri libellus. *L. 41. tit. 2. p. 3.* Hodie tamen hoc non est necessarium: imò, & si ab adversario petatur, libellum in scriptis offerri, erit in arbitrio Judicis præcipere, ut in scriptis offeratur, vel non. *L. 10. tit. 17. lib. 4. R. C.* Nam sufficit, quod in actis constet petitio: at verò in Cancellariis Regiis, & Supremis Tribunalibus debet in scriptis presentari libellus; ut ex *L. 1. tit. 2. lib. 4. R. C.* probat *Paz in Prax. t. 1. p. 1. temp. 3. n. 4.* quin & debet ad Advocato subscribi. *L. 4. tit. 16. lib. 3. R. C.*

44 Libellus debet esse brevis, solùmque necessaria, & utilia, non superflua continere. *L. fin. §. 1. C. de Appellat. ibi: Sed hæc sola eis inscribere, que compendiosa narratione causas provocationis possunt explanare.* Nam ut lepide ait *Martial. lib. 2. Epigram. suum aloquentis librum: Tercenta quidem poterat epigrammata ferre. Sed quis te ferret, perlegeretque liber: At nunc succinti, que sunt bona disce libelli. Hoc primum est, brevior quod mihi carta perit.* Deinde, quod hæc una peraget librarius hora nec tantum nugis serviet ille meis. Tertia res hæc est, quod sicuti forte legeris sis licet usque malus, non odiosus eris. Debet idem libellus claræ actoris petitionem continere: ac proinde debet in eo poni. 1. nomen Judicis, cui offertur, licet non proprium ipsius nomen, saltem officii, ut sciatur, an sit competens, vel non. 2. nomen actoris, & si hic nomine alieno agit, etiam nomen principalis actoris apponi debet. 3. nomen rei, contra quem agitur. 4. narratio facti cum necessariis circumstantiis dicendo quid, quale, & quantum debeatur, vel petatur; v. g. si petatur servus, debet explicari nomen, ætas, & officium: si animal, genus, sexus, & color: in rebus, que pendere, numero, vel mensura constat, quantitas exprimi debet. Et sic de aliis. In his versiculis comprehendit *Gloss. in C. 1. h. r. q. 2.* quæ debent in libello contineri.

Quis, quid, coram quo, quo jure petatur, & a quo.
Reus compositis, quisque libellus habet.

Quæ omnia habentur in *L. 40. tit. 2. p. 3.* ibi: *Libellus en Latin tanto quiere decir, como demanda hecha por escrito. E esta es una de las dos maneras por que se puede hacer. E la otra es por palabra. Pero la mas cierta es la que por escrito se hace: por que non se puede cambiar, nin negar como la otra. Mas en qualquiera demanda para ser hecha derechamente, deben, y ser catadas cinco cosas: la primera, el nome de el Juez, ante quien debe ser hecha: la segunda, el nome del que la hace: la tercera, el de aquel contra quien la quieren hacer: la quarta, la cosa, o la quantia, o el fecho que demanda: la quinta, por què razon la pide. Ca seyendo todas estas cosas puestas en la demanda, cierto puede el demandado saber por ellas, en què manera debe responder. E otrosi, el demandador sabrà mas ciertamente, que es lo que ha de probar. E sobre todo tomarà apercebimiento el Juez para ir adelante por el pleyto derechamente.* *L. fin. tit. 2. lib. 4. R. C.* ubi additur, quod in criminali libello, præter dicta, appendendus est delicti locus: imò, si reus petat; dies, & hora, ut possit probare negativam. *Hispani: la coartada. L. 3. ff. de Accusat. junct. Glos. Goshifr. num. 38. Juli. Clar. lib. 5. Sent. §. ult. q. 12. n. 13. Gonz. in C. 1. h. r. n. 5.*

45 Ita tamen habent in libello factum narrari, & actio proponi. 1. ut non detur contradictio. *C. 54. de Appellat. 2.* nec obscuritas; *arg. C. 2. D. 4. 3.* nec incertitudo. Nam si incertitudinem continet, non poterit esse sententia certa: & potest à Judice, præcipuè in nostra Hispania, etiam parte non petente, repelli talis libellus. *L. fin. tit. 2. lib. 4. R. C.* verba tamen obscura ita debent accipi, ut libellus potius subsistat, quam corruiat. *L. 12. ff. de Rebus dub. & sunt per libellanem explicanda.* 4. est vitanda generalitas: & hæc in criminalibus vitat libellum. *L. 3. ff. de Accusat.* in civilibus tamen debet contra hujusmodi generalitatem exceptio opponi. Attamen libellus generalis admittitur in actione tutelæ, vel alia actione generali, in petitione fructuum, vel damnorum, vel hæreditatis, & similibus. *L. fin. tit. 2. lib. 4. R. C. §.* non debet apponi petitio alternativa. *L. 7. §. 1. ff. de Juriis*: quia non posset proferri sententia certa, qualis debet à Judice pronuntiarî. At verò aliquando admittitur libellus alternativus, quando scilicet, incertitudo provenit ex facto alieno præsertim adversarii. *L. 1. §. 4. ff. Quod Legator: vel in actione hypothecaria: quan-*